

◆ ST. OLAV ◆

Nr. 49—50

Oslo, 9. desember 1945

57. årg.

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30 069. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHOLD: Adventstanker. — Kvinnens plikt i det offentlige liv. — Kong Håkons regjeringsjubileum. — Stormuftien av Jerusalem. — Maria Immaculata. — Girolamo Savonarola. — Syndikatet for St. Halvards menighet. — Bokanmeldelser.

Adventstanker.

I adventstiden har Kirken i første rekke for øye å påminne oss om å innstille oss på julens glade budskap at Kristus er blitt menneske og har tatt bolig blant oss. Den stiller klart og tydelig fram for oss at dette budskap er ikke bare en historisk begivenhet vi skal komme i hu og feire som en erindringsfest for hele menneskeheten — det er en realitet for oss alle i vårt eget personlige liv. Det er nemlig ikke nok at vi helt upersonlig og vanemessig bekjenner at vi «tror» på Kristus — vår tro skal vise seg «ikke i ord, men i kraft»: i våre gjerninger og vår hele livsholdning, og dens inspirasjoner skal følges ut i de ytterste konsekvenser. Det er jo så langt fra nok å gjøre Kristus til mål for vår tro, vårt håp og vår kjærlighet — vi må også det kan hende langt vanskeligere: å føle det som vår plikt ikke å fortrøste vår tro til det som er av denne verden alene, håpe på det og elske det. Vi må la bli å bekymre oss om verdens mening om oss, la bli å arbeide på å behage den i det vi oppfyller alle dens krav og ønsker til oss — for ikke å tale om at vi pleier våre egne ønsker og krav til den. Adventstiden er selvbesinnelsens tid — erkjennelsestiden som Kirken gir oss for at vi kan ta opp til ettertanke og revisjon vår holdning som kristne, vårt forhold til Kristus og hans budskap i n a d og u t a d.

Det som ned gjennom alle tider har særpreget vår hellige Kirke er jo nettopp denne realistiske oppfattelse av vår usynlige Herre og Frelser. Slekt følger slekt og meget nytt gror fram i Kirkens lange livsløp som de eldre tider ikke kjente. Mange nye andakter er utformet, men alle har de bare det ene mål: å gjøre denne for vårt legemlige øye usynlige Frelser mer og mer synlig for vårt indre blikk og mer og mer kjent og elsket som forbilde og kraftkilde. I bønnen har Kirken betraktet ham trekk et-

ter trekk, og etter hvert ydet hver eneste av disse trekk sin særlige hyldest. Den har lært oss å ære hans sårmerker, hans blod og hans hjerte — den har vist oss hans barndom, hans manndoms gjerninger, hans lidelse, død og oppstandelse. Men aldri har den glemt å minne oss om at dette er noe som har forbindelse med vårt daglige liv gjennom det usigelig virkelighetsnære at Pauli ord: «Ikke jeg lever, men Kristus i meg» gjelder alle kristne, og at vi alle selv må eie «den gode vilje», som stiller oss blant apostelskaren i den Kristusskikkelses følge og ikke i fariseernes og de andre Kristusforfølgendes skare. Kirken har alltid holdt og vil alltid holde denne innerlige fortrøstning til E m a n u e l, Gud med oss, levende i oss. Og derfor er også denne følelse en så mektig drivkraft i alle katolske folkeslag.

Nå nærmer julen seg og Kirken tar barna sine ved hånden for å føre oss til krybben — for at vi «skal avta» og Frelseren vokse for oss og i oss. Men ikke alltid finner den det lydhøre øre og den gode vilje som eneberegtiger oss til å kunne feire høytiden i ånd og sannhet. Derfor går den ukelange adventstid forut som en selvbesinnelsens tid, som en angerens, botens og de gode forsetters tid. Det tales så mye om den julen som den første «freds-jul» vi skal feire — men hvem av oss tør si at freden hersker eneveldig i våre hjerter — at vi i sannhet har sluttet fred med våre fiender? Før det er skjedd har vi ingen rett til å tale om «freds-julen» — la oss bruke adventstiden til å berede vårt sinn, våre meninger, våre tanker, ord og gjerninger på den ved å anrope vår hellige Kirke om dens hjelp til dette. La oss samle oss i en stor felles bønn:

«O Gud, gjør min vilje god!»

Amen.

Kvinnens plikt i det offentlige liv.

En radiotale av pave Pius XII.

Pave Pius XII har over Vatikanets radio holdt en tale til alle katolske kvinner om deres plikter i det offentlige liv. Talen ble holdt på italiensk og varte 40 minutter.

Hs. Hellighet innledet med å si at en av denne vanskelige tids største oppgaver var å bevare og bestyrke den verdighet som Gud har gitt kvinnen. Mange kvinner har ofret hele sitt liv for andres skyld ved å oppdra barn, pleie syke og i forbønn med selvforglemmende kjærlighet. Kjærlighet er det betegnende for alle kvinner og gir seg utslag på mange forskjellige måter. Den er deres kall og deres kraft som understøtter alle dem som vil følge Guds stemme gjennom alle livets faser og kan derfor bli den altbeseirende faktor når det gjelder det offentlige liv. «Kvinner, deres time er kommet! Det offentlige liv trenger dere!» sa den Hl. far med hevet røst og stor kraft.

I den totalitære stat kan kvinner om de enn får seg tildelt en nokså framtrædende plass, dog aldri komme til å gjøre en varig innsats fordi alt tar bare sikte på å tjene de økonomiske og militære formål. Under kapitalismens styre hvor industrien er en hovedfaktor, vil kvinnen bli drevet fra hjemmet for å tjene penger i fabrikkene og handelslivet. Familiens medlemmer må alle sammen arbeide ute og når de kommer tilbake om kvelden finner de ikke noe hjem, fordi et hjem kun skapes gjennom en hustrus og mors kjærlige omsorg. Hvor kan barna, og da særlig døtrene, lære å forstå og sette pris på det huslige liv og dets gleder når mor aldri er hjemme?

Og dog venter store oppgaver i samfunnslivet på kvinnene. «Det er deres plikt å ta del i det offentlige liv og arbeide med på dets organisasjon!» sa paven. Det kommer av at menn på grunnlag av sitt temperament interesserer seg mest for de utadvendte sider av de offentlige anliggender, mens kvinnen har mer dømmekraft og skarpsindighet i saker som berører hjemmenes liv. I samarbeidet i samfunnslivet vil derfor kvinnen kunne gjøre den største innsatsen når det dreier seg om forslag som berører hus og hjem. Det er derfor enhver rettenkende kvinnes plikt å interessere seg for de sosiale problemer og ikke overlate dem til de som vil undergrave hjemmene og dermed samfunnet. For å motarbeide disse tendenser er det at kvinner bør gå inn for de sosiale og politiske oppgaver.

En konkret aktivitet og et effektivt arbeid på

de sosiale og politiske felter vil ikke på noen måte legge hindringer i veien for oppfyllelsen av en kvinnes normale plikter. Arbeidet må settes inn over alt hvor det kreves særlig takt, finfølelse, åndelig utvikling og forståelse. Hvem kan bedre enn kvinnen selv si hvorledes vi best skal beskytte hennes verdighet, bevare de unge pikers renhet og oppdra og verne om barna? Alle disse oppgaver representerer i dag brennende problemer for alle regjeringer og lovgivere. Kunne kvinnene selv samles om disse viktige saker ville det bli til uanet fordel og velsignelse for familie og samfunn.

Det er av største betydning for det sosiale og politiske liv hvorledes staten styres og kommunene administreres. Stemmeretten er derfor et stort og mektig våpen når det gjelder oppfyllelsen av kvinnenes sosiale og religiøse plikter, og den er jo også nettopp gitt for at disse forpliktelser kan bli realisert. Statens og politikkenes viktigste funksjon er å gi familier uansett deres plass på samfunnsstigen de økonomiske, juridiske og etiske betingelser for å kunne leve og virke i fredelig fellesskap. Og om staten ikke lar sin lovgivning tjene dette formål vil hele folket lide under det. Derfor vil aldri kvinner kunne gå med til at politikken skal heve den ene samfunnsklasse på den andres bekostning eller tjene egoistiske ønsker om territoriale eller økonomiske ekspansjoner når det vil medføre undertrykkelse av andre mennesker. De vet at en slik politikk vil gjøre ubotelig skade for familiene fordi det blir disse som med sitt blod og sin eiendom kommer til å betale en tung pris for uretten som begås. Derfor vil ingen klok kvinne kunne understøtte en politikk som fører til klassekamp og krig. «Kvinnens vei til stemmeurnen er fredens vei.» For familiens skyld vil hun forbli på denne vei og vil ikke stemme for noen politikk som vil tjene egne formål eller ofre nasjonens interesser og freden mellom folkene for å fremme sine egoistiske ønsker.

«Mot, alle katolske kvinner!» sluttet den Hl. far med sterk røst. «Gå til deres gjerning uten å tillate vanskene å hindre, ydmyke eller mistrøste dere! Saml dere under vår guddommelige konges banner — under beskyttelse av Maria, alle mødres dronning — i forsvar for hjem, familie og samfunn! Må Guds støtte være med dere!»

Kong Haakons regjeringsjubileum — post festum.

Redaktør Odd Hølaas, Oslo, har i det danske blad «Politiken» gitt en karakteristikk av kong Haakon og hans regjeringstid som i en ganske usedvanlig grad rammer det essensielle ved og i disse 40 år, og som vi derfor bringer in extenso.

Et tilfeldig amatør fotografi av Kongen og Kronprinsen fra krigen i Norge hører til våre dyrebare nasjonaldokumenter. De står mot bjørkestammene, Kongen høyreist, over det alvorlige, slitte ansiktet er det noe urokkelig besluttomt. Han myser mot det skarpe vårlyset, og hele den dumpe stemningen fra april dagene og maidagene lever åndeløst med. Dette vakre bildet, der Kongen går i ett med landet, i ett med landets skjebne, har sikkert Nordahl Grieg hatt i tankene da han skrev sitt mesterlige dikt. Et tilfeldig fotografi, — og hele den angstfylte stemningen innfanget, grepet om hjertet på oss alle: — furet, veirbitt, jaget...

Storheten i den epoken vi har gjennomlevd, kjennetegnes ved at den bærer kong Haakons navn. Vår levealder historie — Kongens 40-årige regjeringstid — er blitt et drama, og i historiens regi er det Shakespeare-eventyrlige hendt at den unge uprøvde konge som kom hit til oss for 40 år siden, han har mer enn noen annen nordmann gitt dramaet reising.

Førti år tilbake. Det var ikke så enkelt. Det var nok jubelklokker i luften den mørke novemberdagen, da den lille kongefamilien gikk i land fra «Heimdal» på de snødekte løpere, men det var nok meget som skulle overvinnest.

Må det for perspektivets skyld være tillatt å nevne en liten syvårig republikaners siktepunkt fra 1905. Omtrent som et jødebarn ser på de kristnes jul, slik så jeg den gang på all kongejubelen, girlandene og flaggstasen. Min far hørte til de 70 000 som hadde stemt nei, og han mente nei, så det sang. Jeg fulgte alle begivenhetene med den mest interesserte udelaktighet og med den vemodige skepsis som et barn, som står utenfor, føler. I allfall har jeg grunnlag nok for å huske atskillig av stemningen omkring 1905, — og jeg forstår fremdeles min fars tankegang. Han betraktet kongevalget som et tilbakefall og som et brudd på alvoret og energien i det unge Norges historie. Han så ikke et ferskt kongedømmets berettigelse, og især fryktet han uheldige virkninger av hoffsnobberi i dette ubefestede folk. Ikke uten grunn, — tenner-skjærende leste han om kvelden opp av den meterhøye Aftenposten.

*

Men min republikanske far fikk ikke rett. Utviklingen, som han fryktet, førte tvert imot rolig og naturlig fram til den prøve mange år senere, da vårt kongehus ikke bare viste sin berettigelse, men da vi trygt kan si at Kongen i egen person reddet vår ære som nasjon, vår forfatning og våre demokratiske prinsipper. Hvem kunne ha tenkt seg at den virkelig en gang i vår levetid skulle

inntre den ytterste situasjon, monarkistenes siste argument, da Kongen fremsto som bæreren av rikstanken. Symbolet ble virkelighet, ideen ble handling.

Nå ser vi kong Haakon som tidens store gjennomgangsskikkelse, alltid i rolig og harmonisk vekst, pliktoppfyllende og trofast mot det land han har viet sitt liv.

Kong Haakon og dronning Mauds første bedrift var å innarbeide et nasjonalt dynasti i Norge. For ethvert menneske med en smule fantasi må oppgaven fortone seg som uhyre vanskelig. Det er overflødig å si at det krevde takt og intuitiv forståelse, men det skulle også taktfullt bøtes på de tilfeller, da andre ikke hadde disse egenskaper. Nå fører denne tiden nærmest en slags albumtilværelse i vår hukommelse, den er som en serie lyse, lett gulnede Wilse-fotografier. Men det var i disse første grunnleggende årene at kongehusets posisjon jevnt og rolig ble bygd opp og feiltrinene unngått. Jeg for min del må si, at da jeg en gang for mange år siden hadde det hell å se Kongen fykende sint, var det noe mer enn et flott og velgjørende syn. Det var en innvielse i viljen, energien, pliktfølelsen og dyktigheten bak den smilende slottsfasade. Det gjaldt en parade som ikke funksjonerte tilfredsstillende ved et fyrstebesøk. Kongen grep lynsart inn, tok kommandoen: slik skal det gjøres. Et øyeblikk etter var han på plass som den smilende, representative monark.

*

Rolig og naturlig grodde Kongen og Dronningen sammen med sitt folk. Kongehuset reiste aldri problemer, men jevnet dem ut. Spørsmålet om republikk har ikke vært aktuell politikk i Norge siden 1905, og rykket etter hvert helt ut av horisonten. Nå kan vi nok si at republikanerne i Norge er blitt like sjeldne som de spedalske, men fullt så selvfølgelig har det vel ikke bestandig vært. Med den sterke radikaliserings i norsk politikk som fant sted i 1920-årene, kunne en godt ha ventet en annen utvikling. Det var mange arbeidere som så kongehuset som en overbygning over det borgerlige samfunn, og en kan ikke fortenke dem i det, etter som vi hittil bare hadde hatt borgerlige regjeringer.

Året 1928 ble et av de interessanteste kriseår i Norges nyere historie. Det hersket nærmest panikk i de januardagene, da Lykkes regjering var blitt styrtet og man sto overfor mulighetene av en arbeiderregjering. Var ikke Arbeiderpartiet et erklært revolusjonært parti? Hva ville Kongen gjøre? Ville han følge konstitusjonell praksis og anmode Arbeiderpartiets fører, Alfred Madsen, å undersøke mulighetene for dannelsen av en arbeiderregjering, Alfred Madsen som nettopp i den russiske legasjon hadde erklært at «20 eller 20 000 reaksjonære utbytters liv ikke er i stand til å veie opp en ærlig arbeiders»? Det manglet ikke på advarsler fra «ansvarlig hold». Men Kongen fulgte sin plikt mot konstitusjonen og sitt sikre politiske

(Forts. s. 199.)

Maria Immaculata.

Hill deg, full av nåde — du rettferdighetens oppgående sol! Du er et uplettet livs kostbare blomst.

(St. Gregor Naz.)

*

Det sommer seg at den som Gud har valgt til sin mor, lyser av en renhet hvis like ikke finnes utenfor Gud.

(St. Anselm.)

*

Den hellige jomfru Maria ble aldri smittet av slangens giftige ånde.

(Origenes.)

*

Maria er den sky som aldri har vært i mørket, men alltid i lyset.

(St. Hieronymus.)

*

Maria er et verdig tempel for Jesus Kristus på grunn av den særlige nåde hvorved hun ble bevart for arvesynden.

(St. Maximus.)

Den hellige jomfru Maria må for Herrens æres skyld ikke nevnes når det er tale om synd.

(St. Augustinus.)

*

Det er sikkert og visst at den hellige jomfru forble fri for arvesynden.

(St. Ildefons.)

*

Stormufti'en av Jerusalem.

Det har blant de zionistiske jøder og også i langt mer omfattende kretser vakt en del misnøye og til dels forargelse at englenderne og amerikanerne akter å forhandle med den såkalte «Stormufti» av Jerusalem som representant for Palæstinas arabere. En spør om det virkelig kan være mulig at det skal optas forhandlinger med en mann som i grunnen må betraktes som krigsforbryter idet han under krigen flyktet over til aksemaktene og gjorde hva han kunne for å skade de allierte. Nå har den engelske utenriksminister vel gjort oppmerksom på at det ikke er første gangen at imperiet med godt resultat forhandlet med en opprører — det var f. eks. grunnlaget for forsoningen mellom boerne og englenderne i sin tid — men likevel kan det ikke annet enn undre en at Stormufti'en nå dukker opp i en hel ny rolle. Og da Jerusalem jo alltid vil være et hellig sted i alle kristnes øyne kan en heller ikke betrakte forholdene der som noe en uvedkommende. Den kommende tid vil vise om det blir Stormufti'en som skal være disse forholds herre.

Stormufti er unekkelig en tittel som fører tankene til ærverdige oldingealder og langt skjegg, men den nåværende bærer av tittelen har ennå ikke fylt halvhundre år. Han er en slank og smilende araber og det er bare det tradisjonelle bølgende skjegg med spredte sølvstriper som gir ham et eldre og ærverdige preg.

Haj Amin Effendi El Hussein stammer fra en mektig arabisk Jerusalemfamilie som teller profeten blant anene sine. Like fra barndommen av — altså fra før de britiske løfter til Palæstinajødene — har han vært en glødende nasjonalist og viet sitt liv til denne sak. Han forberedte seg til sin framtidsgjerning ved Cairos berømte universitet og foretok en pilgrimsferd til Mekka umiddelbart før den første verdenskrig, hvorved han på ortodoks måte ervervet seg den ettertraktede tittel, Haj.

Skjønt Islam teknisk sett ikke har noe presteskap kan en dog ikke oversette ordet «Mufti» med annet enn prest. Stillingen har et absolutt geistlig preg og «Stormufti»

er følgelig noe meget høyverdig, skjønt motstanderne påstår at tittelen i virkeligheten ikke betyr noe som helst. Men da Jerusalem jo ikke alene er hellig og derfor betydningfull for jødene og de kristne, men også for muhamedanerne, er det gitt at innehaveren av denne stilling har en mektig innflytelse på sine trosfeller og landsmenn og er en personlighet det må regnes med i det storpolitiske spillet.

El Husseini var ikke mer enn 27 år gammel da han arvet verdigheten etter en halvfetter og fra første øyeblikk av utnyttet han den til å organisere den nasjonal-arabiske bevegelse mot jødene og de kristne, representert ved englenderne.

Han ble den faktiske leder av den blodige Palæstinaoppstand i 1920 og fikk senere 5 års fengsel for sin andel i urolighetene i Jaffa. Han gikk imidlertid «i deknings» og kort tid etter var det at den daværende britiske guvernør, den nåværende lord Samuel ut fra sin forsoningspolitiske holdning under et møte i Amman, Transjordanias hovedstad, meddelte at en aktet å benåde ham i det han uttalte: «La bare Haj Aman komme til Jerusalem! Det skal ikke skje ham noe — vi har tilgitt ham!» Men med en gang oppsto det da uro i forsamlingen. Stormuftien, som hemmelig hadde vært tilstede under forhandlingene, ble løftet opp på mange skuldre og båret fram mot guvernøren, til stor og ikke udelt behagelig overraskelse for denne!

Han gjenopptok altså sitt virke og englenderne satte ham til og med i spissen for det nyopprettede Supreme Moslem Council som de en tid hadde store forventninger til. Men de tok feil om de mente at de med dette hadde kjøpt hans loyalitet. Først knuste han med hard hånd den rivaliserende familie Nasheshibierne som var motstandere av terror og trass i sin utpregede antisemittiske innstilling holdt på et begrenset samarbeid med de britiske myndigheter, og der etter nyttet han sin nye makt til å organisere revolusjonen.

Til det hadde han to hjelpemidler. Det ene var at han som sjef for The Supreme Moslem Council rådet over et budgett på 60,000 Td. om året og som Mufti var det ham som avgjorde hvem som skulle bekle en rekke av

Girolamo Savonarola.

Av Birgitte Høegh.

«The time is out of joint. Oh cursed spite
that ever I was born to set it right.»

(Hamlet.)

Savonarola, bodsprekeren, fanatikerens, munken, som raste mot det livsglade Florens av 1490 — han må vel ha fortjent den medfart, han til sist fikk? Slik tenkte vi kanskje før vi hadde satt oss inn i historiens alvorlige kjensgjerninger.

At hans navn er et av de mest lysende blant Italiens tenkere, heroer og martyrer, at han i det stormende tideverv var midtpunktet i Florens, ja, i hele Italien, at han med statsmannskløkt frelste sin by fra den visse undergang, at han var en sosial reformator av stort format, det visste vi ikke. Først de seneste tiders historikere har formådd å greie ut flokene i de rent utrolige uoverenstemmelser, hvormed samtidens lidenskapelige partiånd har forkludret hans person og hans verk. Den iatlienske historiker Pasquale Villari var den første som tegnet et klart bilde av den store dominikaner. Senere har franske og tyske historikere forsket videre og stadig brakt nye dokumenter for dagen. Nylig er hans

de viktigste embeder. Her var et politisk dobbeltinstrument han kunne spille på — og han skjønte seg på spillet!

De lokale engelske myndigheter kunne jo ikke forbli uvitende om det som foregikk og de fulgte hans ferd med stigende mistanke, men i London holdt en ennå på «ap-peasement», og selv om man fjernet ham fra The Moslem Council, så fikk han forbli i sin stilling som Mufti. Den bekledde han da det store Palæstinaopprør brøt ut i april 1936, men det følgende året brast det engelske tål-mot endelig og det ble utstedt fengslingsordre mot ham. Men atter virket det hemmelige arabiske etterrettingsvesen upåklagelig. Stormuftien ble advart i tide og søkte omgitt av sin sudanesiske livvakt tilflukt i Omarmoskeen. På så hellig grunn torde ikke de engelske troppene trenge inn, og «presten i buret» som han nå ble kalt ble der helt fra juli til oktober. Forkledd som tigger lyktes det ham å trenge seg gjennom den ring av detektiver som dag og natt omga moskeen og flykte inn på syrisk grunn hvor englenderne ikke hadde noe de skulle ha sagt. Her regjerte franskmennene, men selv om disse en overgang arresterte ham våget de ikke å utlevere ham, men lot ham leve i frihet i en syrisk landsby, hvorfra han uhindret kunne røkte sitt Mufti-embede.

Fra dette tidspunkt daterer også hans første henvendelse til il Duce seg — Musolini var jo også da begynt å gi rollen som «Islams beskytter» og «bærer av Islams sverd». Og da krigen kom stilte han seg åpent til aktemaktenes disposisjon og fortsatte sitt spill, først i Bagdad og Teheran og siden i Berlin og Rom, hvor han var et takknemlig nummer i den tysk-italienske propaganda.

Dette er bagrunnen for den misnøye og den forargelse det har vakt at englenderne og amerikanerne vil forhandle på vennskapelig basis med ham.

brev utgitt i faksimile, en enestående skjønn og klar håndskrift.

Girolamo (Hieronymus) Savonarola fødtes i Ferrara 1452 i et kultivert velstandshjem. Hans far hadde vært en berømt læge, hans mor, Helena de Bonacorsi, var av fornem slekt.

Han fikk først en grundig utdanning i klassisk og humanistisk filosofi. Aristoteles' logikk og Thomas av Aquinos teologi pregte hans tale og skrifter hele livet igjennom. Med en akademisk grad og ry for stor lærdom sluttet han 17 år gammel med filosofien og begynte å studere medisin. — Den unge Girolamo var en dypt alvorlig natur. Han sørget over Kirkens sedelige forfall og over folkenes uverdige slaveri under tyranner. På St. Peters stol var på den tid fulgt paver med verre og verre liv. Toppunktet av ryggesløshet var Alexander Borgia*) (1492—1504). Og i Ferrara så han folket leve i resignert underkastelse under slekten Estes tyranni. «Tiden var ute av ledd», og kan et brennende hjerte unnså seg, når kallet *da* lyder?

En erotisk skuffelse skal også ha gjort sitt til å vende hans hu fra verden. Men allikevel bestod han en hard kamp med seg selv før hans beslutning var tatt: å gå i kloster.

Han visste også at foreldrene ville sørge over å miste ham, for av sine 7 barn hang især hans mor mest ved ham. Derfor stjal han seg bort hjemmefra og etterlot dem bare et brev med forklaringer: Herren hadde kalt ham, han måtte gå. Men hans mor var lenge utrostellig. Selv sier han senere: «Min mor gråt et par år. Jeg lot henne gråte, for hun kommer siden til å innse at hun hadde urett.»

I dominikanerklostret i Bologna ba han om den hvite ordensdrakt. Og etter 1 års noviciat avla han «de evige løfter». Selv sier han, det var av kjærlighet til frihet og ro, han gikk i kloster: «Av kjærlighet til frihet formådde jeg ekteskap, og av kjærlighet til ro flyktet jeg fra verdens larm inn i fredens havn. Her gjorde jeg hva jeg ville, d. v. s. jeg begjærte intet annet enn det, mine foresatte befalte. For min ro hadde jeg helst ikke villet bli prest, men av lydighet ble jeg det.» Dominikanerordenen er en «predikerorden», og i dominikanerklostret i Bologna var et berømt teologisk fakultet, hvor han studerte teologi i 3 år og ble viet til prest. Hans store begavelse, flid og monstergyldige vandel falt hans foresatte i øynene, og de sendte ham til videreutdanning ved Italiens eneste teologiske høyskole, Ferrara. Og slik gjenså han etter 4 års forløp sin slekt — den samme og dog en annen. Etter fullført studium på 3 år her, ble han i 1482 overflyttet til dominikanerklostret San Marco i Florens.

Savonarola kom til Florens, da Lorenzo de Medici, kalt «il magnifico», stod på høyden av sin glans. Hans styre så ut som idel fremgang og lykke for byen. Partikampene fra før var for lenge siden opphørt, og landsforvist, fengs-

*) *Borja* er det opprinnelige navn (spansk), *Borgia* er italiensk.

let eller henrettet var alle som ikke hadde villet bøye seg under Mediceernes åk. Fester, mummespill og dans holdt det folk i ånde, som før hadde kjempet så lidenskapelig for sin frihet og sine rettigheter. Lorenzo var mester i å oppfinne nye forlystelser for seg og sine bysbarn. Berømt er hans «Karnevalsviser» (Canti Carnascialeschi) som datidens fornemme ungdom sang gjennom gatene i karnevalstiden, forfattet av en fyrste, beundret og lovprist i den ganske verden som et mønster på høviskhet og fine seder. — I dag ville ikke engang den verste pøbel våge å ta dem i munnen!

Men Lorenzos ry har holdt seg. Fordi han var den store beskytter av kunst og vitenskap, har man tilgitt ham alt det blod han lot flyte for å opprettholde et urettmessig ervervet herredømme, hans rov av statens midler, hans skamløse utsvevelser, hans overlagte korrupsjon av folket, både høye og lave...

I sannhet, datidens Florens var fullt av besynderlige motsetninger: alle kunne gresk og latin, og alle svermet for klassikerne. De skjønneste kunster, især malerkunsten, blomstret siden Giottos og Fra Angelicos tid. Overalt reiste seg herlige kirker og palasser... Men moralen manglet, den manglet både hos hersker og folk. Dyden ble gjort til latter, den borgerlige så vel som den private. Religionen var nærmest holdt for et hykleri — et middel til å herske.

Den tapte frihet hadde lukket adgangen til politisk aktivitet, brakt nedgang og forfall i industri og handel, sam for hadde hatt så veldige sjangser. All ledig kraft måtte derfor nødvendigvis kaste seg over litterære og kunstneriske studier. Byen ble å ligne med en eneste stor skole. Alle diskusjoner folk imellom var lærde, filologiske og grammatikalske. Men greske lærde, som ved Konstantinopels erobring av tyrkerne måtte flykte, ble i Florens mottatt med begeistring. De holdt foredrag og dannet skoler. Å samle antikke manuskripter eller kunstskatter ble tidens store lidenskap. Mange florentinere reiste til Orienten for å utgrave oldtidskunstverker og samle skrifter, ja, satt hele formuer til på det. Lorenzo de Medici hadde en utsøkt smak for poesi og kunst. Datidens berømteste lærere hadde utdannet ham i filosofi og diktekunst. Hans intimste omgangsvenn var hele livet den store humanist Angelo Poliziano, og han ansatte filosofen Marcellio Ficino som lærer ved den berømte filosofiske høyskole, som han stiftet: «Det platoniske akademi».

Her deltok han selv stadig med liv og lyst i diskusjonen, forsvarte med varme dyden og sjelens udødelighet, etter nettopp å ha undertegnet en ny dødsdom eller konfiskasjon. Derfra gikk han ut til vin, kvinner og lidderlige viser, for så ved aftensbordet å samles med Angelo Poliziano og andre diktere og diskutere poesi.

I dette skjønneste og glimrende Florens av 1482, fullt av vantro, åger, spill og sodomi, måtte dominkanermunken med de strenge krav føle seg fremmed og uforstått. Han så folkets dype moralske fordervelse, han fant lunkenhet og overfladisk lærdom i det rike kloster, smykket med Fra Angelicos herlige kunstverker.

Han ble satt til lærer for novicene og til å holde prekener — og var en utmerket lærer, men til å begynne med en dårlig predikant. Han ville og kunne ikke legge seg etter datidens modepreketone: de vel overveiede pe-

Til hans majestet Haakon VII.

ble det på jubileumsdagen avsendt følgende telegram:

«Med inderlig glede tar vi katolikker del i det norske folks hyldest til sin Konge, og minnes med takk Deres Majestets gjerning for land og kirke.

Gud signe Kongen og fedrelandet.

Biskop Mangers.»

*

Fra Hans Majestet er det innløpet følgende svar:
Takk for vennlig hilsen til mitt jubileum.

Haakon R.

Syndikatet for St. Halvards menighet.

I følge Vikariatets bestemmelse blir syndikatsmedlemmenes funksjonstid for framtiden begrenset til tre år, hvorefter den ytterligere kan bli forlenget med tre år ad gangen.

Hele syndikatet for St. Halvards menighet ble den 21. november utnevnt på ny, og består de tre følgende år nå av følgende medlemmer:

Herr Willy Thielemann,

Herr Einar Gundersen (begge har vært medlem tidligere),

Herr Aage Fabian,

Herr Wilfred Fiala (de to siste er nye medlemmer).

Det første møte ble holdt søndag 25. november på sokneprestens kontor, hvor flere presserende lokale anliggender ble drøftet.

Sekr.

rioder og sirlige retoriske vendinger, filosofiske sitater, anekdoter og annen underholdning som folk helst ville høre. Han søkte all sin inspirasjon i Skriften og brydde seg mindre om formen. Derfor støtte han idelig de kresne ører. Først da han begynte å utlegge Johannes' Åpenbaring for en begrenset tilhørerkrets, kom hans naturlige veltalenhet til sin rett. Tilhørernes antall steg daglig og fylte snart klosterhagen, hvor Savonarola preket under et rosentre, som ennå står der. I august 1490 begynte han å forelegge disse foredrag til San Marco klosterkirke, og folk strømmet dit så den snart ble for trang. Fra fasten 1491 stod han på prekestolen i domen, og fra den tid var han en stor figur som folket i stadig voksende begeistring strømmet til for å høre. Han utla Jeremias' klagesanger — og lik en ny Jeremias sørget han over folkets fordervelse. De bilder han malte, henrykte mengdens fantasi, de trusler om fremtidige straffedommer som han utslynget over dem, hadde en magisk virkning på sinnene, fordi alle selv på forhånd var fulle av de samme mørke anelser. Men han møtte også en slik storm av motsigelser, hån og spott, at han en tid helt mistet motet og bestemte seg til å forandre sin prekemåte. Han beretter selv derom: «Gud er mitt vitne at jeg tilbrakte den ganske natt for 2nen fastesøndag søvnløs med å utarbeide en ny preken over en ny tekst.

(Forts.)

Fra våre lesere.

Apropos: Konsentrasjonsleirene — og vi selv.

Har lest angående dette tema i Deres siste ærede blad som jeg er en ivrig leser av, og må få lov til som forhenverende fange i Auschwitz, hvor 4 millioner mennesker er gasset ut, sultet ut, pint livet ut på mange forskjellige måter som ikke kan beskrives, i rettferdighetens navn å protestere at vi alle nasjoner på jorden er skyld i dette. For det første må vedkommende som skriver denne artikkel, vite at 40 000 tyske læger, altså *intellektuelle* mennesker, var med på terroren, denne gemene terror. At ikke disse store menn blant massen reagerte og dannet en front, er en skam på sivilisasjonen, men de var alle med på råskapet, og vi var 2000 igjen da vi ble reddet av Røde Kors. Altså de fire millioner krever tyskerne til regnskap for sin død, og ingen annen nasjon. Det kan

ingen annen stå til regnskap for enn dem som har gjort det. Jeg er enig med fru Sigrid Undset som sa i sitt intervju: Det er en skam for den tyske nasjon at ikke de intellektuelle reagerte når de møtte sine kolleger fra alle land, professorer, lærere, studenter, læger, men alle var med på å plage dem. Nå, vi glemmer det nok ikke, vi som har sittet innenfor *de* murer, og som er mer og mindre ødelagt. Tyskerne har fått sin straff av Gud den rettferdige dommer, og vi behøver ikke å dra andre nasjoner med. De av våre landsmenn som har vært sidister, har fått sin straff, og det er riktig, men de er ikke nasjonen. Vår Herre hadde ikke skånet oss, hvis vi hadde oppført oss som tyskerne, vi som slapp så heldig ut av krigens slutfase og fikk vår frihet igjen. Vi er syndige mennesker og mangelfulle på alle vis, men Gud skje lov den synden som tyskerne har gjort menneskene, uskyldige barn til og med, den får ingen annen nasjon blandes med. Den skammen er de helt alene om, og

Kong Haakons regjeringsjubileum —

(Forts. fra s. 3.)

instinkt. Han ga Madsen oppdraget, og Hornsrud-regjeringens 14 dagers æra fulgte. Kongen var lojal, men kapitalen ikke. Høyres fører, Hambro, sto full av veklager i Stortinget og klaget over at 200 millioner kroner var flyktet fra landet...

Om ikke arbeiderne og folkets brede lag tidligere hadde visst hvor de hadde Kongen, visste de det nå. Nepe noen av Kongens politiske handlinger i før-krigstidens Norge har befestet hans egen stilling og dynastiets så sterkt som den.

Og som årene gikk, hadde vi i stigende grad en følelse av kongelig rommelighet og bredde. Kongen har alltid vært populær, men etter hvert kom han folket nærmere. Det ble et forhold av oppriktig hengivenhet og ubetinget respekt.

Alle de tusener som har truffet Kongen under audiens, har hatt anledning til å beundre hans naturlige elskverdighet, hans lette, hyggelige konversasjonsform, menneskelig og klok, uten pose. Det er iallfall ikke Kongens skyld om ikke en slik audiens føles som en begivenhet. Men bak denne almenmenneskelige utfoldelse ligger naturligvis også følelsen av plikt. Den merkes ikke, men man aner den på samme måte som en aner en betydelig kunstners anspennelse under utøvelsen av sitt verk. I aller høyeste grad har han dette kongelige talent.

*

Så kom 1940. Kongen kan vel med rette si: Jeg har hele mitt liv gjort min plikt mot det norske folk, jeg gjorde det også i 1940. Hvorfor skal man da nå plutselig overvelde meg med en kjærlighet som ikke kjenner grenser? Men vår historie rykket med ett opp i et annet plan, og Kongens skikkelse steg for oss endog utover de mål som en kaller kongelige. Nei, vi misunner intet annet folk deres kongelige helter. Vår konge står for oss med en gripende stillferdig storhet, en ensom gammel manns høyreiste mot i ulykken, ikke det desperate yng-

lingemot, men ansvarets, varmens, kontinuitetens ukuelige livsvilje på våre vegne.

*

Om ikke lenge vil man fra ansvarlig tysk side få vite hvor systematisk planlagt det var å drepe Kongen etter at de første anslag mot ham og regjeringen var slått feil. Et av de siste ledd i denne skjendige kjede som bl. a. kan betegnes med navnene «Blücher», Morskogen, Elverum og Nybergsund var å narre Kongen til nye forhandlinger og så, når stedet var avtalt, slå til med luftvåpnet. Når denne siste skjenselgjerning aldri ble virkeliggjort skyldtes det Kongens egen rene karakter. Han hadde intet mer å forhandle om og intet sted ble avtalt.

Der ute i utlendigheten kunne vi ikke nå ham. Men på vår måte prøvde vi å vise ham vår hengivenhet. Et av de små trekkene var at Oslos befolkning feiret hans 70-årige fødselsdag med 900 arrestasjoner. En mer oppriktig og diskret form for hyldest har nepe noensinne en Konge fått av sin hovedstad.

*

Kongens hjemkomst står overveldende og frisk for oss i erindringen. Ringen var sluttet. Her gikk han i land på samme sted som for 40 år siden, den gang han første gang betrådte Norges jord. Han vendte tilbake fra landflyktigheten selv prøvet overfor historiens dom og landet prøvet gjennom uhørte lidelser. Den velkomststorm som slo ham i møte gjør alle andre forsikringer overflødige.

Men hva sa Kongen, da han trådte i land. Han oppfordret folk til å arbeide! «La oss stå samlet om den oppgave å få dekket over de arr som krigen har skapt her i landet. Men for å oppnå det, må jeg ha et folk som er enig i å være med på det store arbeid.»

Ingen kan glede Kongen og hylle ham oppriktigere enn den som oppriktig og usentimentalt setter fart på arbeidet. Han er vår store konge, folkekongen, men han hører også til i rekken av de store nordmenn som bygger landet. Hans valgspåk, som en gang måtte lyde altfor omfattende, har han i krigens og fredens tid gjort til redelig sannhet: Alt for Norge.

Odd Hølaas.

derfor har de også nå fått straff, en straff som generasjoner må lide for.

Jeg selv har sittet i fire år, så jeg vet hva jeg snakker om. Vedkommende som skriver denne artikkel i Deres blad, har vel svært lite kjennskap til tyske konsentrasjonsleire etter som andre nasjoner skal blandes med tyskernes råskap. Nei, den må det tyske folk ta på sin egen kappe. Den kan Gud skje lov ingen nasjon kopiere.

Fange nr. 9758,
Helene Vogt.

*

Skjønt forfatterinnen av dette inserat ikke har oppfattet klart hva poenget var i den omtalte artikkel i forrige nummer, vil vi dog i ærbødighet overfor en innsats som har medført fire års opphold i det helvete her på jorden som en tysk konsentrasjonsleir representerer,, gi spalteplass for hennes innsigelse mot artikkelens innhold uten å tilføye noen kommentar.

Red.

Bokanmeldelser.

Arne Odd Johnsen: «Studier vedrørende kardinal Nicolaus Brekespears legasjon til Norden.» Fabritius & Sønners Forlag. Oslo 1945.

Det må glede en katolikk hver gang et emne fra vår store, men lite kjente middelalder blir tatt opp til granskning, og dette vitenskapelige arbeid er preget av en god vilje til å forstå Kirken og dens verk.

Arne Odd Johnsen er en kunnskapsrik mann. Hans arbeid vitner om et grundig og metodisk kildestudium. Men har er virkelig også en mann som har prøvd å trenge inn i den katolske verden slik som den var, se og vurdere ut fra en avgjort sympatisk innstilling.

Forfatteren har et klart syn for Kirkens kulturelle innsats. Mer spesielt er han fullt oppmerksom på den gregorianske reformbevegelses veldige betydning, ikke bare som en åndelig fornyelse innen Kirken selv, men også som et incitament i hele det europeiske kulturliv, og en moralsk faktor i den politiske maktkamp. Som bærer av denne bevegelse ser forfatteren i første rekke de cluniasensiske og cisterciensiske munkeordenene, som han omtaler meget fordelaktig; — kanskje overdriver han til og med disse ordenenes betydning i forhold til sekulargeistligheten.

Avhandlingens egentlige oppgave er å tidfeste og forklare bakgrunnen for pavelegatens reise til Norden. Forfatteren hevder at initiativet til denne reise opprinnelig må være utgått fra den romerske kurie. Men i drøftelsen av årsakene til at kurien skulle ville ha tatt initiativet i denne sak, synes man å merke at forfatterens historiske syn dominerer hans gode vilje til innforlivelse, forståelse. Eller må man være katolikk for å fatte de rent religiøse motiver som utvilsomt ligger bak kuriens beslutning,

ved siden av de økonomiske og politiske beveggrunner som blir fremhevet?

Det kan være delte meninger om de resultater forfatteren er kommet fram til, det kan på visse punkter rettes den kritikk at hans evne og vilje til forståelse ikke har strukket til. Men herr Johnsens store fortjeneste er å ha gått til en undersøkelse av et stykke av det skjulte Norge, av den periode som kan synes mørk, bare fordi vi ikke kjenner den; og at han har gått til denne oppgaven i en forståelsens ånd.

Fr. Werring.

BØKER INNGÅTT TIL REDAKSJONEN:

Aschehoug & Co.

Alma Fahlstrøm: «17 Portrettmedaljonger fra det gamle Christiania Theater».

Gyldendal. Norsk Forlag.

Sigurd Christiansen: «Menneskenes lodd». Roman.

Nordahl Grieg: «Flagget».

Gyldendal (Danmark).

Johannes Jørgensen: «Fremmed Frugt». Uvalgte Oversættelser af europeisk Poesi.

Sankt Ansgars Forlag (Danmark).

Karl Adam: «Katholicismens inderste Væsen». På Dansk ved Peter Schindler.

G. K. Chesterton: «Mørk Middelalder». Den hellige Frans av Assisi og den hellige Thomas af Akvin. Fordansket og indledet ved Peter Schindler.

Oppmerksomheten henledes på

den forestilling som Teatergruppen søndag 6. des. gir i Foreningslokalet, Akersvn. 5. Med delvis ny rollebesetning og i ny innstudering oppføres «Hjertener i trumf», sist kalt «De attergløymde». Det er på oppfordring at dette stykke er tatt opp igjen da det ikke på langt nær ble utspilt sist, og det er å håpe at det vil trekke fullt hus. De flinke skuespiller fortjener det.

Billetter fåes i «St. Olav»s ekspedisjon og ved inngangen. Det anbefales å sikre seg billetter i tide.

Neste nummer av St. Olav er julenummer og utkommer onsdag 19. desember.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo